

Az első csendőrnapi.

Február 14-ike nevezetes napja volt a m. kir. csendőrségnek: ekkor ünnepeltük országsszerte az első csendőrnapot.

Az 1881. évi III. t.-c. szentesítése napjának *Kormányzó Úr Ő Főméltósága* által csendőrnappá történt avatása s e legmagasabb elhatározás kihirdetése után a csendőrség felügyelője azonnal intézkedett az első csendőrnapi megtartásának részleteire vonatkozólag. Bár az a körülmény, hogy az idén a legelső csendőrnapi ünnepeljük, indokoltá tette volna, hogy az ünnepelés a nap jelentőségének megfelelő szélesebb keretek és díszesebb külsőségek között történjék, mégis, az ország általános nyomasztó helyzetére való tekintettel a csendőrség felügyelője úgy intézkedett, hogy az idei csendőrnapi csak szűkkörű, házi ünnep legyen és külsőségei is a legszerűnyebb mértékre szorítkozzanak. Az ünnep igazi értékét úgysem annak külsőségei, hanem az őszinteség és a melegség adja meg, amellyel ünnepelünk. Ha majd a viszonyok kedvező fordulata bekövetkezik, módunkban lesz pótolni, amit a csendőrnapi pompájából ma esetleg feláldozunk.

A csendőrség a kiadott rendelkezés értelmében a csendőrnapi mindenütt istentiszteleten vett részt, azután azokban a laktanyákban, ahol hőseinknek vagy vértanúinknak emléke van, annak megkoszorúzása következett. Ahol hőseinknek vagy vértanúinknak emlékműve, szobra vagy emléktáblája nincsen, az esetleg rendelkezésre álló fényképeiket fenyőgallyakkal kellett díszíteni.

A megkoszorúzással egyidejűen mindenütt a legmagasabb parancsnok méltatta a nap jelentőségét, majd ő, illetve nagyobb állomásokon az általa megbízott tiszt. a csendőrség történetét ismertette.

Az ünnepelést délután 1 órakor mindenütt bajtársi ebéd fejezte be, amelyen az állomások összes tisztjeinek és altisztjeinek részt kellett venniük.

Az első csendőrnapi *Budapesten* is e szerény kereteknek megfelelően folyt le.

A Budapesten állomásozó tisztek és altisztek délelőtt 10 órakor istentiszteleten vettek részt. A római katolikus tisztikar, va'amin — *Milvius Attila* százados parancsnoksága alatt — a római katolikus legénységből alakított század a krisztinavárosi plébániatemplomban misét hallgatott; a protestáns vallású tisztek és altisztek részére a laktanyában, a lovastanalosztály tantermében volt református istentisztelet.

Délelőtt 11 óra 30 perckor a tisztek és a legénység a csendőrlaktanya udvarán felállított vértanú-szobor körül gyülekeztek. A szobortól jobbra a központi szervek tisztikara, balra a budapesti kerületi parancsnokság és a tisztképző tanfolyam állományába tartozó tisztek állottak fel, az A. és B. épületek előtt és között pedig a századdá alakított altisztek sorakoztak. A század jobbszárnyán *vitéz seebergi Wauckel-Seeberg József* százados tartotta késszen két csendőrral a szobor megkoszorúzására szolgáló hatalmas koszorút.

Pontban fél-tizenkettőkor lépett a laktanyába *vitéz szinai Szinay Béla* tábornok, a m. kir. csendőrség felügyelője, aki az előírt jelentkezések fogadása után a szobor elé lépett és az egybegyűltekhöz a következő beszédet intézte:

Magyar Csendőrök!

A Kormányzó Úr Ő Főméltósága magas elhatározásával elrendelte, hogy a m. kir. csendőrség az 1881. évi III. törvénycikk szentesítésének a napját, „február 14-ét”, mint „csendőrnapi” évente megünnepelje.

A mai naptól kezdve ez a mi külön ünnepnapunk.

Az élet rohanó hullámárjában azért állottunk meg néhány pillanatra ezen a gránitsziklán nyugvó, elmerülhetetlen csendőrszigeten, hogy ünnepeljünk és áldozunk a múltnak.

„Mi, Első Ferenc József, Isten kegyelméből Auszriai Császár stb. és Magyarország Apostoli Királya. Kedvelt Magyarországnak és társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvénycikket terjesztették szentesítés végett Felségünk elé: 1. §. A közbiztonsági szolgálat ellátására katonailag szervezett m. kir. csendőrség állítatik fel.”

Így kezdődik a közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló 1881. évi III. törvénycikk és tovább 10 §-ban szövegezi le a m. kir. csendőrség felállítását. Megszülettünk. Ma már könnyű átfutni szemeinkkel ezt az ércbe vésett évszámot. De fölöttébb nehéz volt eljutni odáig. Menjünk hát vissza a legelejére; a kezdet kezdetére; a csendőrség felállításának a küzdelmeire. Lebbentsük fel a régmúlt idők fátylát. Kavarjuk fel a porladó emlékeket és nézzük: miből lett, hogyan született a magyar csendőrség.

Több magyar főúr még 1848 elején indítványozta, hogy Magyarországon is létesíttessék a lombardiai *Gens d'armes* ezrednek megfelelő intézmény. A kormány habozott a beruházási költségek nagysága miatt. De az akkor még Pozsonyban tartott országgyűlés mágnás-tábla tagjai mintegy 60.000 forintnyi tőkét gyűjtöttek össze a terv kivitelére. Vásárlóerejében hatalmas összeget képviselt ez akkor. A magyar tűz, a magyar lelkesedés szülte nemes terv azonban függőben maradt a bekövetkezett márciusi események folytán. És végleg dugába dőlt, nem valósulhatott meg a magyar szabadságharc leveretése miatt.

Mindazonáltal a magyar szent korona országainak területén életbeléptették a csendőrséget, de nem volt magyar ábrázata.

1849 augusztus havában Pozsonyban az 1-ső és 1850 január havában Győrött a 2. számú cs. kir. magyar csendőrezredet állították fel. De csakhamar rájöttek a fonák szervezésre. Látták, hogy a magyar rebellis lelket nem lehet átalakítani cs. kir. jelzővel és osztrák gunnyával. Mindkét ezredet feloszlatták 1850 tavaszán. A két cs. kir. magyar csendőrezred tehát megszünt. Még egy éves koruk előtt kiszervezték, mint csecsemők.

A csendőrséget a Monarchiában átszervezték. Ez a csendőrség természetesen nem volt magyar. Császári pártus kényszerítette ráink; szolgálati nyelve német volt; személyzete idegen és az osztrák hadügyminisztortól függött. A magyar szent korona területén hat ezred volt elhelyezve, melyek közül egynék hatásköre kiterjedt Horvát-Szlavon- és Dalmátországra is. A magyar ember előtt gyűlöltté váltak ezek a Bach-korszakbeli zsandárok. Keserű könnyek hullatása, sok lelkes hazafi bebörtönzése s számos ízében és vérében magyar család tönkrementése kísértés fajpusztító és hazát romboló munkájukat.

Nemzetüldöző működésüknek az 1867. évi kiegyezés vetett véget. Beállt az alkotmányos korszak. Az osztrák zsandárságot feloszlatták. A közbiztonsági szolgálatot átvették a vármegyéknél szervezett pandúrok és csendőrbiztosok. A határszéleken uralkodó elvadult közbiztonsági viszonyokra való tekintettel azonban Horvát-Szlavonországban és Erdélyben két csendőrtestet meghagytak, mely utóbbit cs. kir. 10. számú országos csendőrpáncsnokságnak nevezték el. Bár közbiztonsági szolgálat tekintetében a belügyminiszter alatt állott, mégis a közös hadügyminisztortól függött.

CSENDŐRNAP..

1933

HIVEN, BECSULETTEL, VITEZÜ!

1933

AZBEJ

A magyar kormány mindent elkövetett, hogy ezt az erdélyrészi csendőrséget teljesen magyarra és a közös hadügyminisztertől függetlenné tegye. Végre 1876 március 27-én I. Ferenc József Ő Felseje legfelsőbb elhatározásával elrendelte, hogy az eddigi cs. kir. csendőrség a m. kir. honvédelmi miniszter alá helyeztessék. Az erdélyrészi csendőrség a m. kir. erdélyi csendőrcsapatnokság elnevezést kapta. Ezzel értünk el a magyar csendőrség létesülési időszakához. Az átszervezés megtörténtét, 1876 május 1-ét tekinthetjük tehát a magyar csendőrség fogantatásának.

A csendőrségnek Magyarországon való szervezéséről szóló 1881. évi III. törvénycikk szerint a Királyhágón túl már fennállott csendőrség Kolozsvár székhellyel a m. kir. I. számú csendőrkörületi parancsnokság elnevezést kapta. Azután évről-évre sorba következett a többi körület szervezése: 1882 január 1-én a szegedi II., 1883-ban a budapesti III. és a kassai IV., 1884-ben a pozsonyi V. és a székesfehérvári VI. csendőrkörület járőrei futottak ki.

Intézményünknek immár a törzsökös magyar földből sarjadzott hajtásai megindultak köteleességteljesítő, a közérdeket szolgáló, önfeláldozó útjukra. A helyzetük nem volt könnyű, mert lépésről-lépésre küzködve tudtak csak előrehaladni. Az osztrák zsandárok átkos emléke kísértte a magyar kakastollasok kezdő útjait. Erős, emberséges, de főleg becsületes magyar lesvéri munkára volt szükség, hogy a magyar nép összeforrjon a csendőrséggel.

Igy pergett le a háborúelőtti mult. Ehhez a csendőrhírnevet emelő és öregbítő multhoz szorosan hozzásimul a világháború dicső története is. A magyar csendőrségből is derekasan kivette a maga részét. Az összes harcatereken a legkülönbözőbb alkalmazásban beosztott csendőrei kimagasló köteleességtudással és vitézül megállták a helyüket.

A forradalmak romboló ereje nem múlt el gyengítő hatás nélkül a magyar csendőrség felett sem. De most ne foglalkozunk ennek az időszaknak a méltatásával; ezeknek az eseményeknek a közelsége még alig engedi meg a tárgyilagos történelmi kritikát. Kétségtelen az, hogy egyesek lelki kiesettsége és irányváltoztatása megremegtette ezt a minden ízében és porcikájában magyar intézményt is. Ellenben az is kétségtelen, hogy a forradalmak irtóztatos romjaiból ez a testület emelkedett fel a leghamarabb és lett azzá, ami azelőtt volt: a közbiztonság fegyelmezett és bátor katonáinak megdönthetetlen szilárd szervezete.

De maradjon ennek a jövőben is.

Legyen a csendőrség a régi magyar erények iskolája;

Termelje csendőreiben a vasfegyelmet tartó, nyugodt és önérzetes bátorságot képviselő katonatípust;

Nevelje nagyra a tekintélytiszteletet, az engedelmeséget, a kemény, de igazságos szigort.

A magyar rónán, a magyar lankákon, dombokon, hegyeken, völgyeken és szerte az ország minden zugában portyázó járőr hadrozó kakastollas és villogó szuronyos csendőrei pedig legyenek:

a csend és rend védelmezői,

a közbiztonság őrei,

a jók és igazuk pártfogói,

a gonoszok kérlelhetetlen üldözői és büntetői,

a megvesztegethetetlen és soha el nem homályosítható igazság önzetlen harcosai; olyan harcosai, kiknek fegyvere a katona kardja és az igazság pallosa egyaránt.

Most pedig, mint a nemzeti megújulás korszakában átszervezett csendőrség tagjai, kapcsolódjunk a mult cselekvő személyeihez és emlékezzünk.

Emlékezzünk azokra a tisztii és altisztii bajtársokra, akik nemes munkájukkal megpecsételték a magyar csendőrség jövőjét, de akik a csendőrelét útjaiból már kidölte.

Emlékezzünk a meghalt csendőrökről, emlékezzünk a közbiztonsági szolgálatban és a világháború különböző harcterein elesettekről, emlékezzünk a forradalmak alatt kiszervezett lánglelkű magyar csendőrbajtársokról.

Gondolatban e csendőrszobor talapatán meggyújtom a bajtársi szeretet mécsvilágát. Szerte fekvő, haló poraitokat fedő sírhalmotokra pedig ennek az egy koszorúnak a jelképeben külön-külön elhelyezem a m. kir. csendőrség mély, bajtársi kegyelettől susogó koszorúját.

Magyar Csendőrök!

Tisztek és Altisztek!

Mi pedig ne hagyjuk elhomályosodni a csendőrmultat!

Haladjunk a kidölt bajtársak nyomain hiven, végezzük a szolgálatunkat és a haza iránt való kötelességünket becsülettel,

vészterhes időkben pedig maradjunk meg ennek a megtépázott és megcsapdosott magyar várnak a bástyafokán vitézül.

Ezt követeli tőlünk: a régi dicső magyar mult;

ezt esengi remegve: a csonkává zsugorodott jelen és ezt várja tőlünk: a bizakodó nemzeti jövő.

Adassék tisztelet a nemes csendőrmult emlékének!

Adassék kegyelet a kidölt, az elesett és a vértanúhalált halt csendőrbajtársaknak!

A lelkes szavak elhangzása után a jeleniezők — vitéz Szinay tábornok úrral az élükön — tisztelgettek a csendőrhősök és vértanúk emléke előtt, majd előléptek a koszorút tartó csendőrök és átnyújtották a tábornok úrnak, aki azt az egész csendőrség nevében ünnepélyesen a szoborra helyezte.

A szobor megkoszorúzása után a század díszmenetben elvonult a tábornok úr előtt.

Vitéz Szinay Béla tábornok úr a csendőrnapi alkalmából Kormányzó Úr Főméltóságához, valamint a honvédelmi és belügyminiszter urakhoz a következő üdvözlőtáviratokat intézte:

Főméltóságú és nemzetes

Vitéz Nagybányai HORTHY MIKLÓS úrnak
Magyarország Kormányzója

Budapest.

A magyar királyi csendőrség mélyeséges hódolattal közöni Főméltóságod kitüntető kegyét, hogy a testület megszületésének napját, február tizennegyedikét csendőrnappá avatni méltóztatott. Fogadja Főméltóságod az első csendőrnapi ünnepelő csendőrség törhetetlen hűségének és őszinte, mély ragaszkodásának legalázatosabb nyilvánítását.

Vitéz szinai Szinay Béla tábornok,
a m. kir. csendőrség felügyelője.

Nagyméltóságú és nemzeti

vitéz Jákfai GÖMBÖS GYULA úrnak
m. kir. honvédelmi miniszter

Budapest.

Az első csendőrnapot ünneplő magyar királyi csendőrség mély tisztelettel köszönti Nagyméltóságodat, mint az ország legmagasabb katonai vezetőjét. A jobb jövőbe vetett rendületlen hittel áll őrt a csendőrség a maga helyén és e szolgálatban törhetetlen bizalommal tekint Nagyméltóságodra.

Vitéz szinai Szinay Béla tábornok,
a m. kir. csendőrség felügyelője.

Nagyméltóságú és nemzeti

vitéz KERESZTES-FISCHER FERENC úrnak
m. kir. belügyminiszter

Budapest.

Engedje meg Nagyméltóságod, hogy az első csendőrnapot ünneplő magyar királyi csendőrség minden tagjának mély tiszteletét és ragaszkodását tolmácsoljam. Az állandó gondoskodást és mindig tapasztalt jóindulatot, amellyel Nagyméltóságod a testület iránt viseltetik, minden csendőr bensőségesen köszöni; a nehéz munkában pedig, amit Nagyméltóságod hazánk közbiztonsága érdekében végez, fegyelmezetten és áttörhetetlenül sorakozik Nagyméltóságod mögött.

Vitéz szinai Szinay Béla tábornok,
a m. kir. csendőrség felügyelője.

Délután 1 órakor mind a tisztikar, mind pedig az altisztek bajtársi ebéure gyülekeztek. A tisztikar számára a tiszti társalgó újonnan átalakított nagytermében, az altisztek részére pedig az altiszti étkezdében, a közlekedési örs légénységi szobáiban, valamint a lovas-tanalosztály tantermében terítették. A lovas-tanalosztály étkezésén az alosztály tisztjei is résztvettek és a többi éttermekben is mindenütt több tiszt vett részt az altisztek bajtársi ebédjén.

A tiszti társalgóban megtartott bajtársi ebédn vitéz Szinay Béla tábornok úr mondomta Kormányzó Úr Ó Főméltóságára a hagyományos felköszöntőt, amit háromszoros harsány éljen követett.

A díszebéd alatt megérkezett Kormányzó Úr Ó Főméltóságának, valamint a honvédelmi és belügyminiszter uraknak a válasza az üdvözlő táviratokra, amelyeket a m. kir. csendőrség felügyelője hozzájuk intézett. A választáviratokat, amelyeket Szinay tábornok úr felolvasott és amelyeket mind a tiszti- mind pedig az altisztikar lelkes éljenzéssel fogadott, a következőképpen hangzottak:

Van szerencsém Tábornok Úr becses tudomására hozni, hogy az első „Csendőrnapi”-ot ünneplő magyar királyi csendőrség hódoló üdvözlétéről a Kormányzó Úr Ó Főméltóságának jelentést tettem.

A Kormányzó Úr Ó Főméltósága ezen üdvözlétet köszönettel kegyeskedett tudomásul venni és megparancsolni méltóztatott, hogy legmagasabb üdvözlétet tolmácsoljam Tábornok Úrnak és a magyar királyi csendőrségnek.

Somkuthy tábornok,
a katonai iroda főnöke.

Az első csendőrnapi megilnneplése alkalmából a csendőrség összessége nevében Részéről hoztam juttatott törhetetlen bizalomnyilvánításért fogadjátok köszönetemet és bajtársi üdvözlétemet.

A m. kir. csendőrség félszázados, dicsőségteljes multjában látom biztosítékát annak, hogy a jövőben is „Híven, becsülettel és vitézül” megállva helyét, tántoríthatatlan oszlopa lesz hazánknak.

Vitéz Gömbös
honvédelmi miniszter.

Az első csendőrnapi megünneplése alkalmából a m. kir. csendőrség nevében hozzám intézett üdvözlétét őszinte örömmel fogadtam s a nyilvánított jókívánásokat úgy Méltóságodnak, mint a vezetése alatt álló testület minden egyes tagjának szívem egész melegével viszonzom.

Felhasználom ezt az alkalmat, hogy a m. kir. csendőrségnek úgy a multban, mint a mostani időben, nehéz viszonyok között önfeláldozó hűséggel teljesített szolgálatáért legteljesebb elismerésemet nyilvánítsam.

A m. kir. csendőrségre minden hazáját szerető magyar jogos büszkeséggel tekint, mert ez a testület minden időben rendíthetetlen biztosítéka volt a közrendnek és a közbiztonságnak. A m. kir. csendőrség nemzethűsége nem ingott meg soha. A testületnek minden tagja bármikor készen állott arra, hogy szükség esetén életét is habozás nélkül feláldozza az ország javáért. A világháború, majd a forradalmak és a kommunizmus gyászos idején hősi halált halt, megrokkant vagy fogságot szenvedett csendőrtisztek és légénység magas százaléka tanúsítja, hogy ez a testület a legnehezebb viszonyok között is az önfeláldozásig hű volt.

A m. kir. csendőrség dicsőséges multja s az a szellem, mely az egész testületet áthatja, biztosítékot nyújt arra, hogy a testület minden egyes tagja rendíthetetlen hűséggel fogja a jövőben is szolgálatát a haza szent érdekében ellátni.

Amidőn a m. kir. csendőrséget ebbe a tántoríthatatlan hűségbe vetett bizalmamról biztosítom, elvárom, hogy annak minden tagja esküjéhez, multjához és hazaszeretetéhez híven teljesítse kötelességét.

dr. Vitéz Keresztes-Fischer Ferenc
m. kir. belügyminiszter.

A táviratok felolvasása után vitéz Szinay tábornok úr megjelent az altiszti étkezdében, az altisztek bajtársi ebédjén is. Itt is a tábornok úr köszöntötte fel Kormányzó Úr Ó Főméltóságát, majd rövid beszédben méltatva a csendőrnapi jelentőségét, felolvasta az üdvözlő táviratokat és az azokra érkezett válaszokat.

A tiszti étkezdébe visszatérve vitéz Szinay tábornok úr az igazi bajtársiasság lényegéről és jelentőségéről, mint a csendőrnapi egyik legfontosabb aktualitásáról tartott mélyenszántó gondolatokkal telt beszédét. És éppen a bajtársiasságról tartott eme beszédét, ezen át pedig a csendőrnapi aktualitását tartotta legalkalmasabbnak arra, hogy a csendőrség állományából áthelyezett helyettesétől: monostori Erreth Aladár tábornok úrtól, mint a kiváló katonára, előljáró és bajtárs mintaképétől, mind a maga s mind pedig az egész testület nevében ünnepélyesen is elbúcsúzzék. Lendülettel beszédével köszöntötte vitéz Szinay tábornok úr a távozó Erreth tábornok urat, megemlékezve a

A Csendőrnapi Budapesti ünnepség a Bösözernényi-úti csendőrlaktanyában, a csendőrvértanúk szobra előtt.

testületben töltött szolgálata alatt szerzett érdemeiről és a fájdalomról, amellyel tőle a testület minden tagja búcsút vesz.

A beszéd után átnyújtotta Erreth tábornok úrnak a csendőrfelügyelőség köszönő okiratát, amelyben a csendőrségnél teljesített ötévi kiváló szolgálatáért és e szolgálattal szerzett maradandó érdemeiért köszönetet mond.

Erreth Aladár tábornok úr keresetlen szavakkal köszönte meg a Szinay tábornok úr beszédéből feléje áradó baráti és bajtársi szavakat. Biztosította a testületet, hogy az évek, amelyeket a csendőrség kötelékében töltött, kitörülhetetlen megbecsülést és vonalmat oltottak a lelkébe a testület és a kakastoll iránt. A Legfelsőbb parancsnak, mely őt új szolgálati helyére állította, engedelmeskednie kell, de teljesen sohasem fog többé elszakadni a csendőrségtől.

A beszéd elhangzása után a tisztikar hosszasan és lelkesen éljenzte búcsúzó előjáróját. De bármennyire melegek voltak is a szavak, amelyek az érzelmeket tolmácsolni hivatva voltak, bármennyire szívből fakadt is az Éljen és a mozdulatlanul ünnepléses tiszteletadás, amely Erreth Aladár tábornok úr távozását kísérte, mégis, csak nagyon kis részben tudták érzékeltetni annak a mindnyájunk által őszintén átértett, mély tisztelettel teljes szeretetnek a melegségét, amellyel mint katonák, mint csendőrök, mint alárendeltek és fiatalabb bajtársak az ő személye és magasan álló egyénisége iránt viseltettünk. Most, hogy távozik körünkől s hogy nem érhet minket a vád, hogy csak lojalítás, amit írunk: most! — úgy érezzük — gátlás nélkül megnyilatkozhatik bennünk mindaz, amit a fegyelem és a szolgálati formák feszessége a katonában el kell, hogy tartsunk. Hogy Erreth Aladár tábornok úrtól a testület nem fog soha elszakadni, azt a magunk részéről biztosíthatjuk;

mindig megtiszteltetésnek fogjuk tekinteni, ha ezek az érzelmeik kölcsönösek lesznek.

Mind a tisztikar, mind pedig az altisztikar bajtársi ebédje 15 órakeret véget ért. A résztvevők az első csendőrnapi meleg hangulatának jóleső érzésével és azzal a tudattal távoztak, hogy február tizennegyediké mindig szorosabbra fogja fűzni az önzetlen barátság és bajtársiasság szálait, hogy azok viszont a testület tagjait nemcsak szervesen egész, de érzéseiben is szétörhetetlen testületté kapcsolják.

A Ludovika Akadémia javaslata a csendőrség felállítására.

A szabadságharcot követő esztendőkből hazánk közbiztonsága a lehető leggyengébb lábon állott. Ennek mélyen gyökerező okait lehet találni, bizonyítékaul annak, hogy a törvények betartása nem attól függ, hogy azokat milyen erővel kényszerítik reá a nemzetre, hanem, hogy maga a törvény milyen mélyen gyökerezik a nemzet telében.

Az ötvenes és hatvanas években az abszolutizmus a maga céljainak megfelelően alakította át Magyarország közbiztonsági szolgálatát is, amely — a hazánkban felállított cs. kir. csendőrséggel együtt — elsősorban politikai célokat szolgált. Eme politikai törekvésnek megfelelően elsősorban „megbízható” külföldiekkel egészítették ki a magyarországi csendőrezredek, amelyek a hadseregtől átvették a közbiztonsági szolgálatot és annak szellemében kezelték, vezették tovább. Az irányítást a bécsi rendőrségi központ végezte. A csendőrség szolgálata — főképpen eleinte — elsősorban abból állott, hogy összefo-